

JĒDZIENA “BEZDOSACĪJUMU PAMATIENĀKUMS” IZPĒTE THE RESEARCH OF “UNCONDITIONAL BASIC INCOME” CONCEPT

Agnese Staņislavska

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, as20226@edu.rta.lv, Rēzekne, Latvija

Zinātniskā vadītāja Dr.oec. *Iveta Mietule*

Abstract. *Over time, the topic of people's financial equality and well-being has always been actual. The topic has been updated by researchers in the past and also today. In the recent past, this idea has been reborn, because with the increasing development of automation and robotics processes, artificial intelligence threatens to take away people's work. Today, however, this social idea of an unconditional basic income in various societies has acquired a whole new novelty through the circumstances caused by the current emergency on a global scale. The conditions caused by the Covid-19 crisis have overtaken artificial intelligence, leaving millions of people around the world out of work and income. No one can clearly predict the future consequences of the crisis, at the moment we can only sense its approximate scale, which requires a non-standard approach. One of the solutions that would help humanity to survive this turmoil is the unconditional basic income. The idea of unconditional basic income is studied in the work, including the explanation of the concept, advantages and disadvantages, financing possibilities.*

Keywords: *artificial intelligence, Covid-19, social assistance, unconditional basic income.*

Ievads

Izdzīvojot šī brīža pasaules notikumus – Covid-19 izraisīto krīzi, jāsecina, ka tā vissmagāk skar vidusslāni un nabadzīgos iedzīvotājus. Atbalsta mehānismi katrā valstī ir dažādi – citi šķiro iedzīvotājus, kam palīdzēt, kam ne, citi atbalsta visus, neskatoties uz nodokļos nomaksāto naudas summu. Tomēr šādi apstākļi prasa vienlīdzīgu pieeju visiem. “Ārkārtas stāvoklis” prasa ārkārtas rīcību, tas nav laiks, kad šķirot pilsoņus.

Pētījumi par iespējamo risinājumu, kā novērst ārkārtas situācijas izraisītās sekas, ir aktuāli šobrīd un, ar katru dienu aug nepieciešamība pēc tiem. Līdzīgi domā Austrijas pilsonis Klaus Sambors, kurš savas domas materializējis darbībā, reģistrējot Eiropas mēroga pilsoņu iniciatīvu Eiropas Komisijā par beznosacījumu pamatienākuma ieviešanu visā Eiropas Savienībā (*Eiropas Savienība, 2020*). Iniciatīvu uz šo brīdi parakstījuši 111 tūkstoši Eiropas pilsoņu. Jēdziens “beznosacījumu pamatienākums” jeb UBI visā pasaulē pēdējos gados iemantojis lielu interesi. Par šo sociālo ideju diskutē gan akadēmiķi, uzņēmēji un politikas veidotāji, gan parastie iedzīvotāji. Daudzi ideju vērtē pozitīvi, tomēr netrūkst arī skeptiķu.

Raksta mērķis ir izpētīt jēdziena “beznosacījumu pamatienākums” būtību. Noskaidrot vai iespējams pozitīvs efekts Covid-19 krīzes seku mazināšanā UBI praktiskas ieviešanas gadījumā. Raksta uzdevumi ir skaidrot jēdzienu, izvērtēt UBI priekšrocības un trūkumus, kā arī apkopot zinātnieku piedāvātās idejas attiecībā uz UBI finansēšanas iespējām. Pētījuma objekts ir jēdziens – “beznosacījumu pamatienākums”. Pētījuma priekšmets ir jēdziena “beznosacījumu pamatienākums” padziļināta izpēte ņemot vērā izvirzītos uzdevumus. Hipotēze – vai garantēts beznosacījumu pamatienākums praktiskas ieviešanas gadījumā spētu dot pozitīvu efektu attiecībā uz cilvēku labklājību un ekonomisko situāciju Covid-19 krīzes apstākļos. Pētījuma laika periods ir vispārīgs, vērtēta dažāda vecuma informācija. Pētījumā izmantoti zinātniskie raksti, kas datēti ar 2016. – 2020.gadu. Darbā izmantota dokumentu satura analīzes un loģiski konstruktīvā pētījuma metode.

Beznosacījumu pamatienākuma jēdziens

M. P. Fleišere un D. Hemels norāda uz UBI pēdējā laika lielo popularitāti ASV. Dažādu jomu speciālisti un intelektuāļi no plaša ideoloģiskā spektra pauduši atbalstu UBI idejai. To skaitā bijušais ASV prezidents Obama, Hilarija Klintone un Facebook līdzdibinātāji. Pasaules valstis sākot no Brazīlijas līdz Nīderlandei, Somijai, Itālijai, Ugandai, Kenijai un Kanādai šobrīd veic vai nesena pagātnē noslēgušas UBI pētījumus vai pilotprojektus (*Fleischer; Hemel, 2020*).

Beznosacījuma pamatienākumus un pēc būtības līdzīgas idejas dažādi autori un pētnieki dēvējuši dažādi – “garantētie ienākumi”, “negatīvais ienākuma nodoklis”, “pamata ienākumu garantija”, “sociālās dividendes”, “valsts prēmijas”, “līdzdalības ienākums”, universālais pamata ienākums”. Šo ideju mērķi var atšķirties un tās var atspoguļot atšķirīgas filozofijas, tomēr tas nemaina šo programmu galvenās iezīmes (*Fleischer; Hemel, 2020; Hevlych et al., 2020*).

Universāls pamata ienākums jeb UBI attiecas uz programmu, kas nodrošina, ka visiem valsts pārstāvjiem ir pieeja vismaz minimālai naudas summai. Tā ir metode resursu sadalīšanai starp indivīdiem noteiktā sabiedrībā. Tas varētu aizstāt esošās labklājības programmas, bet nav nepieciešams. Tā pat to varētu izmantot kā atbildi uz automatizācijas izraisītu darba zaudēšanu, bet arī tas nav nepieciešams. UBI no cita sociālā atbalsta atšķir tas, ka tas ir beznosacījumu un neierobežots - UBI saņemšana nav atkarīga no konkrētas pazīmes (piemēram, vecuma vai invaliditātes) vai konkrētas darbības (piemēram, darba) un ieguvumi nav ierobežoti ar kādu konkrētu lietojumu (*Fleischer; Hemel, 2020*).

UBI skaidro A. Kote, ka lielākā daļa līdzautoru ir vienisprātis, ka pamata ienākumi ir “minimāls beznosacījumu ienākums”, ko maksā indivīdiem. Daži saka, ka tam vajadzētu būt priekš “visiem”, savukārt citi to uzskata par “pilsonības tiesībām”, un praktiskajiem eksperimentiem (Indijā, Kanādā, Nīderlandē, Ugandā, Kenijā un Brazīlijā) ir izvēlējušies tikai nabadzīgos saņēmējus. Tātad “beznosacījuma” nozīme paliek neskaidra, tāpat kā “minimālā” nozīme. Daži paredz “līmeni, kas ir pietiekams pieticīgam, bet pienācīgam dzīves līmenim”, citi - tikai “mazliet finansiālu polsterējumu” (*Coote, 2018*).

K. Peress-Munoss aizstāv savādāku ienākuma ideju - līdzdalības ienākuma (PI) priekšlikumu, ko sākotnēji paudis Entonijns Atkinsons 1996. gadā. PI var definēt kā ienākumu, ko maksā katram pieaugušajam attiecīgās politiskās kopienas loceklim ar nosacījumu, ka viņš vai viņa veic kādu sociāli vērtīgu uzdevumu apmaiņā. Šīs idejas galvenās iezīmes ir – ienākums tiek maksāts bez pārbaudes, tas ir individuāls, tas ir nosacīts. Nosacīts šis ienākums ir tādā veidā, ka tas prasa saņēmējiem veikt kādu darbību, lai saglabātu atbilstību, šī iezīme ir galvenā atšķirība starp PI un UBI. Atkinsons ticēja, ka beznosacījuma pieejas īstenošana var raisīt atkarību (*Pérez-Muñoz, 2018*).

Autore apkopoja UBI definīcijas dažādas interpretācijas (sk.1.tabulu).

1.tabula

Dažādu autoru UBI idejas interpretācija (*Hevlych et al., 2020*)

Autors	UBI skaidrojums
T. Mors	Veids, kā apkarot lielu noziedzību, efektīvāks par sodu
J. L. Vaivs	Sociālās palīdzības rīks (labdarība)
A. C. Kondorcets	Sociālās apdrošināšanas pamats kā nabadzības mazināšanas līdzeklis
T. Pains	Sociālā taisnīguma idejas īstenošana mūža garumā, izmantojot īres maksājumus
Dž. Šarlērs	Sociālā garantija, ka nav “kapitāla dominēšana pār darbu”, izmantojot samaksu “dividen de territorial”
B. Rasels	Indivīda attīstības līdzekļi
D. Milners	Instrumenti morālo tiesību uz iztiku realizēšanai
C. H. Duglass	Rīks, lai novērstu pārprodukciju, maksājot “nacionālās dividendes”
R. Teobalds	Darbinieku sociālās apdrošināšanas rīks pret draudiem biznesa procesa automatizācijai
M. Frīdmans	Rīks sociālās palīdzības īstenošanai, izmantojot lineāru negatīvu ienākuma nodokli
Dž. Tobins	Papildu sociālais pabalsts pēc diferencētas likmes

J. P. Kuipers	Instrumenti neobligātās nodarbinātības idejas īstenošanai
J. Mitschke	Rīks sociālās palīdzības īstenošanai, izmantojot negatīvu ienākuma nodokli
A. Gores	Sociālās palīdzības idejas īstenošanas līdzeklis
A. Kaille	Sociālās palīdzības idejas īstenošanas līdzeklis ("sabiedrības pamata uzticības izpausme tiem, kas ir izslēgti no darba tirgus")
J.M. Ferijs	Sociāli noderīgas darbības attīstības līdzekļi

1.tabulā redzams, ka UBI jēdziena skaidrojumi ir dažādi, un mērķis, kāpēc UBI būtu nepieciešams, var atšķirties, tomēr autoru vidū dominē uzskats, ka UBI ir sociālā palīdzība, sociālais atbalsts.

Beznosacījumu pamatienākuma priekšrocības un trūkumi

Autore apkopojā UBI praktiskas ieviešanas argumentus (sk. 2.tabulu).

2.tabula

Argumenti UBI praktiskai ieviešanai (Hevlych et al., 2020)

Argumenti "PAR"	Argumenti "PRET"
<p>Ekonomiskā attīstība:</p> <ul style="list-style-type: none"> - iekšējā pieprasījuma stimulēšana; - nav budžeta izdevumu sociālās palīdzības administrēšanai; - mazā biznesa attīstība; - ieguldījumu tirgus attīstība; - izdevumu samazināšanās veselības aprūpes budžetā 	<p>Ekonomiskas problēmas, ko rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lieli finanšu izdevumi ienākumu izmaksai iztikas minimumu līmenī; - inflācijas procesi; - budžeta ieņēmumu samazināšanās; - uzņēmējdarbības ierobežošana (darbaspēka deficīts)
<p>Sociālo attiecību uzlabošana, izmantojot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dzimumu nevienlīdzības problēmu risināšana; - sociālās palīdzības mērķa korumpējošā komponenta novēršana un vispārējs noziedzības līmeņa samazinājums; - cilvēkkapitāla attīstības motivācija un vispārējā apmierinātības ar dzīvi paaugstināšana; - izmaiņas darba devēju un darba ņēmēju attiecībās, it īpaši biznesa procesu robotizācijas kontekstā, palielinot atbalsta līmeni ģimenēs; - iedzīvotāju veselības uzlabošana 	<p>Sociālo attiecību pasliktināšanās:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pieaugošs paternālistisks noskaņojums (ierobežotas tiesības, atbildība, iniciatīva); - darba motivācijas zudums; - sociālā spriedze no sociālo struktūru darbinieku atlaišanas; - palielinot migrantu skaitu; - pieaugošais noziedzības līmenis
<p>Praktiskas ieviešanas iespēja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pārredzamība un piemērošanas vienkāršība; - valsts un vietējā budžeta izdevumu samazināšana sociālās palīdzības struktūru uzturēšanai; - ienākumu gūšana no sociālās palīdzības struktūru pamatlīdzekļu pārdošanas; - nodokļu saņemšana no mazā biznesa attīstības un algu pieauguma 	<p>Praktiskas ieviešanas neiespējamība:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lielas finanšu izmaksas; - budžeta ieņēmumu bāzes samazināšana uzņēmējdarbības krituma laikā; - sabiedrības noraidījums beznosacījumu maksājumu idejai un politiskās gribas trūkums to īstenot; - juridiski šķēršļi

L. Hevličs ar līdzautoriem nonāk pie secinājumiem, ka:

- UBI ir ne tikai humānisma ideja, bet arī praktisks instruments civilizētas sabiedrības veidošanai;
- daudzi UBI izmantošanas eksperimenti ir pierādījuši tā pozitīvo ekonomisko un sociālo ietekmi;
- UBI idejas īstenošana var būt risinājums pasaules masveida atlaišanas problēmai robotizētu biznesa procesu dēļ;
- jautājums par UBI jēdziena praktisku īstenošanu ir problēma, kā sabiedrība uztver šo ideju un valdības politisko gribu (Hevlych et al., 2020).

UBI arvien vairāk tiek ieteikts kā pagaidu risinājums Covid-19 pandēmijas laikā, lai cīnītos ar izaicinājumiem konkrētā krīzes situācijā. Tiešsaistes sarunā par ārkārtas UBI Covid-19 laikā Amerikas Savienotajās Valstīs K. Vidkvists un S. Santens nosauc UBI priekšrocības un apgalvo, ka šādai politikai ir četri galvenie iemesli:

- tas kalpo kā spilvens cilvēkiem, kuri krīzes laikā nav nodarbināti vai ir mazāk nodarbināti;
- tas kalpo kā spilvens cilvēkiem, kuriem ir jāturpina strādāt - svarīgākajiem darba ņēmējiem -, kuriem bieži ir ļoti zemas algas un, kuri varētu gūt labumu no piemaksas, kas atzīst viņu ieguldījumu sabiedrībā;
- tas kalpo kā stimulants ekonomikai kopumā;
- tā ir vienkāršāka nekā citas politikas, jo tā ietver mazāk darījumu izmaksu un mazāku birokrātiju, piemēram, kavējumi atbilstības noteikšanas dēļ (*Widerquist, Santens, 2020*).

Ārkārtas UBI, pēc K. Vidkvista un S. Santensa domām, ir arī labāks eksperiments, no kā mācīties, nekā iepriekšējie pilotprojekti, kuru mērogs bija ierobežots, vai nu izdalot specifiskas grupas, piemēram, bezdarbniekus, vai koncentrējoties uz ierobežotu ģeogrāfisko apgabalu. Ārkārtas UBI ļautu novērot ietekmi kopienas līmenī, lai arī ārkārtas apstākļos (*Widerquist, Santens, 2020*).

K. Stāls un E. Makehena ir piesardzīgi attiecībā uz UBI. Autori pastāv uz to, ka UBI ir neapgūta teritorija un par tā efektivitāti joprojām liecina ierobežoti eksperimenti un izmēģinājumi dažādās valstīs un dažādās sabiedrībās. Līdz ar to vispārināšana uz veselām kopienām un plašu sabiedrību ir ierobežota. Jēdziena UBI ieviešana praksē katrā valstī var būt ļoti atšķirīga. Tomēr K. Stāls un E. Makehena sliecas apgalvot, ka UBI ieviešana ir ideoloģiska vai pragmatiska politikas izvēle, kuras pamatā ir pārliecība par pienākumiem attiecībā uz sociālo savstarpīgumu sabiedrībā, līdzīgi tam, kā tika izdarītas izvēles ieviest sociālo apdrošināšanu un darba ņēmēju kompensācijas (*Stahl, MacEachen, 2020*).

N. Davsons uzdod pamatotu jautājumu – kā sadalīt ienākumus un nodarbinātību, mainoties tehnoloģiskai attīstībai un demogrāfijai? N. Davsons apkopojis argumentus pret UBI ieviešanu, kā vienīgo risinājumu tehnoloģiskā progresa rezultātā zudušām darba vietām un darbības vecuma iedzīvotāju novecošanās problēmai: tā būtu sabiedrība ar elpu aizraujošu varas un bagātības koncentrāciju, pat salīdzinājumā ar mūsdienām. Tā būtu bagātu cilvēku pasaule, ar otru līmeņa cilvēku apkalpojošo personālu, kas apmierinātu viņu visas emocionālās un fiziskās vajadzības. Pie šāda scenārija, kur daži izredzētie monopolizē gan bagātību, gan (robotu) darbu un, bez šaubām, politisko varu - vai cilvēki viņiem uzticēsies, ka viņi turpinās maksāt UBI bezgalīgi (*Dowson, 2017*).

Lai mazinātu riskus AI monopolizēšanai, risinājums ir valdībām uzņemties līdzdalību jaunajās publiskajās korporācijās, iegādājoties akciju tirgos “universālo pamatdividendi”. Demokrātiska uzraudzība vairotu ticamību, ka AI un automatizācijas peļņa tiek sadalīta taisnīgi, un, ka tehnoloģijas attīstītos sociāli noderīgos veidos, nevis tīri peļņas dēļ. Tomēr ASV pilsētas Sietlas sociālistiskais padomnieks Kshama Sawant, kurš, tāpat kā Bernijs Sanderss, kas saņēmuši atbalstu no tehnoloģiju cilvēkiem, iebilduši par tādu uzņēmumu kā Amazon un Microsoft nodošanu valsts īpašumā (*Dowson, 2017*).

A. Kote apgalvo, ka pamatienākumu kampaņa ir mēģinājums “depolitizēt sociālo aizsardzību”, piedāvājot maksājumus skaidrā naudā nevis stiprināt cilvēktiesības, darba ņēmēju sarunu spēku un sabiedriskos pakalpojumus. A. Kote piedāvā pamatienākuma vietā apsvērt tādas alternatīvas, kā iztikas minimums, arodbiedrību veicināšana, bezmaksas bērnu aprūpe, radikālas izmaiņas mājokļu politikā, politika darba laika samazināšanai, videi draudzīgas investīcijas. Tā pat, A. Kote uzsver, ka līdz šim veiktie UBI pilotprojekti nepiedāvā skaidrību, jo tie visi ir atšķirīgi un vairums nepārliecinoši, nepabeigti vai pārtraukti (*Coote, 2018*).

PI aizstāvis K. Peress-Munozs min kādu nozīmīgu UBI trūkumu - ja dalība sabiedriski vērtīgu pakalpojumu radīšanā ir svarīga UBI idejai, tad acīmredzams jautājums ir, cik lielā mērā mēs varam sagaidīt, ka UBI saņēmēji patiešām iesaistīsies šajās aktivitātēs? Pēc definīcijas saskaņā ar UBI shēmu dalība sociāli vērtīgās aktivitātēs ir brīvprātīga. Šeit rodas neparedzamas sekas, kuras grūti prognozēt (*Pérez-Muñoz, 2018*).

D. Kalnickis analizējis un interpretējis vēsturiskos pierādījumus par to, kā biznesa organizācijas gadu gaitā reaģēja uz Ziemeļamerikas garantēto ienākumu priekšlikumiem. Laika gaitā uz lielākām un

mazākām apspriedēm par šo tēmu ir sanākuši dažādi uzņēmējdarbības vides pārstāvji. No šī pārskata izriet, ka viņi ir paiduši nepārprotamu un principiālu iebildumu pret garantētā ienākuma variantu, kas neparedz darbu kā obligātu. Uzņēmēji bija nobažījušies, ka ienākumu garantēšana ļaus darbspējīgam darbaspēkam izvairīties no darba. It sevišķi tas attiecinām uz mazo algu darbaspēku. Kanādā biznesa pārstāvji pat sāka slavēt darba raksturīgo terapeitisko vērtību un dziedinošās spējas. D. Kalnicka analīze, apkopojot pētījumus par UBI no 1981., 1986., 1993., 2005. un 2017. gada, parāda, ka UBI zināmā mērā samazina darbaspēka piedāvājumu (*Calnitsky, 2018*).

Beznosacījumu pamatienākuma finansējuma iespējas

H. Šteiners aktualizē vienu no senākajām nodokļa bāzes iespējām attiecībā uz UBI – zeme, kā nodokļu bāzes vēsturiskais pamats. Autors atzīst, ka pamats šādai idejai nepārprotami atrodams Tomasa Paina 1797. gada brošūrā “Agrārais taisnīgums” - “Cilvēks nerādīja zemi un, kaut arī viņam bija dabiskas tiesības to ieņemt, viņam nebija tiesību mūžīgi pozicionēt kā savu īpašumu kādu daļu no tās”. T. Pains pamata ienākumu saredzēja mazliet savādāk nekā daudzi citi mūsdienu akadēmiķi - kā kompensāciju par neiemantotu dabas resursu – zemi, “mūsu dabisko mantojumu”, tomēr H. Šteiners tic, ka šāda ideja par tiesībām uz kompensāciju balstīta pat Bībelē (*Steiner, 2016*).

H. Šteiners apkopojis dažādu autoru piedāvātos UBI finansēšanas avotus. Zeme kā nodokļa bāze ir viena no versijām, vēl tiek piedāvāts aplikēt ar nodokli mantotos īpašumus un novēlējumus. Par UBI finansēšanas nodokļu bāzi tiek piedāvāta arī cilmes līnijas ģenētiskā informācija, ieskaitot cilvēka gametu nesamo, kas ir saprotama kā dabas resurss, un tāda, kuru bioloģiskie vecāki piesaista pēcnācēju ieņemšanai. Idejas autori uzskata, ka šo gametiskās informācijas vērtību cilvēks it kā piesavinās, tādēļ tā tiktu aplikta ar nodokli tāpat kā citi dabas objekti. Tas pamatots ar līdzību par dažādām zemes vietām, kas ir atšķirīgas - arī šādas informācijas kopas atšķiras pēc savas vērtības: šajā gadījumā atbilstoši iedzimto spēju un invaliditātes vērtībai, ko tās veicina radītajos pēcnācējos (*Steiner, 2016*).

A. Kote apkopojusi dažādas UBI finansēšanas iespējas. Viens no uzskatiem ir, ka nelielu samaksu visiem var atļauties, atceļot nodokļu atlaides un / vai aplikot ar nodokli neiegūto ienākumu. Ir priekšlikumi padarīt dāsnākus bērnu pabalstus (universālu maksājumu par bērniem Apvienotajā Karalistē) vai dot nelielu, garantētu ienākumu visiem, kas ‘piedalās’ sabiedrībā, izpildot konkrētus kritērijus, kā to paredz Entonija Atkinsona PI princips (*Coote, 2018*).

Attiecībā uz diskusiju par tehnoloģiju progresa rezultātā zaudētām darba vietām, N. Davsons uzskata, ka šādu darba vietu zudumu jākompensē lielajām korporācijām, kas galvenokārt veicinājušas šo progresu. Atsaucoties uz sociālās vietnes Facebook dibinātāja Marka Cukerberga iesaistīšanos politikā un UBI popularizēšanu, tiek piedāvāts kreatīvs finansējuma avots - piesaistīt līdzekļus no sociālās vietnes Facebook, pielīdzinot mūsu visu Facebook lietotāju personīgos datus, ko Facebook faktiski pārdod reklāmdevējiem, vērtīgam kolektīvi ģenerētam resursam, ko var aplikēt ar nodokli. N. Davsons mudina atcerēties faktu, ka tehnoloģiju dārgums nav privātpašums. Uzlikt nodokli robotiem un tehnoloģijām ir pilnīgi reāli, jo tehnoloģiskā attīstība lielā daļā gadījumu bijusi valsts finansēta. Internets tika izstrādāts, izmantojot pamatā ASV akadēmisko un militāro finansējumu. Kas attiecas uz tehnoloģiju gigantiem, Google PageRank algoritma izpēti finansēja ASV Nacionālais zinātnes fonds, un arī Apple ir saņēmis valsts naudu atsevišķu tehnoloģiju attīstīšanai (*Dowson, 2017*).

Bills Geits aicina apsvērt robotu nodokli, kas varētu kalpot par finansējuma avotu UBI. 2017. gadā priekšlikums par UBI un robotu nodokli skatīts arī Eiropas Parlamentā (*Dowson, 2017*).

Secinājumi un priekšlikumi

1. UBI ir resursu sadale starp indivīdiem noteiktā sabiedrībā, sociālais atbalsts jeb sociālā palīdzība ar pazīmēm – periodisks, beznosacījumu, individuāls, skaidras naudas maksājums, universāls. Periodisks, jo tiek nodrošināts sistemātiski, nevis vienreizēji; individuāls, jo adresēts konkrētai personai, ne mājāsaimniecībai; universāls, jo apmaksā visi bez izņēmuma; maksājums skaidrā naudā, jo neietver kvīšu, talonu u. tml. formu izmantošanu; beznosacījumu, jo piešķir, nepārbaudot darba pieejamību vai nodomu to saņemt, ienākumu apjomu, ģimenes sastāvu utt..

2. UBI mērķi ir: nabadzības mazināšana, neadekvātu labklājības sistēmu reformēšana, darba zuduma kompensēšana tehnoloģiskā progresa iespaidā, noziedzības mazināšana, arī indivīda attīstība un neobligāta nodarbinātība.
3. UBI var būt risinājums gan AI attīstības iespaidā pieaugoša darbavietu zuduma kompensēšanai, gan kā atbilde uz Covid-19 pandēmijas izaicinājumiem.
4. Ārkārtas jeb pagaidu UBI kļiedētu atsevišķu pētnieku bažas par UBI efektivitāti tā ierobežoto un neviennozīmīgo eksperimentu dēļ. Ārkārtas UBI Covid-19 krīzes apstākļos varētu tikt pielietots uz plašu sabiedrību plašā mērogā tādējādi mazinot krīzes sociālekonomiskās sekas, pozitīvi iespaidojot labklājības rādītājus un, radot lielisku materiālu turpmākiem pētījumiem.
5. Pētījumu rezultāti liecina par UBI pozitīvo ekonomisko un sociālo ietekmi. Tomēr būtisks trūkums ir finanšu izmaksas UBI praktiskas ieviešanas gadījumā, kā arī darba motivācijas trūkums, kas var rezultēties ar darbaspēka deficītu un neparedzamām sekām.
6. Zinātnieki piedāvā dažādas finansēšanas iespējas – zeme, kā UBI nodokļu bāzes vēsturiskais pamats, ar nodokli aplikt mantotos īpašumus un novēlējumus, atcelt nodokļu atlaides un daļu no esošiem sociālajiem pabalstiem, cilmes līnijas ģenētiskā informācija, kā UBI nodokļu bāze, ieskaitot cilvēka gametu nesamo, kas tiek uzskatīta par dabas resursu, UBI finansējums izmantojot robotu nodokli, līdzekļu piesaistīšana no sociālās vietnes Facebook (arī citām sociālajām platformām, kas izmanto personīgos datus), pielīdzinot visu Facebook lietotāju personīgos datus, ko Facebook izmanto savas bagātības vairošanai, vērtīgam kolektīvi ģenerētam resursam, ko iespējams aplikt ar nodokli.
7. Riskus, kas saistīti ar UBI finansējuma piesaistīšanu no lielajām tehnoloģiju korporācijām -monopolu attiecībā uz finanšu līdzekļiem, tehnoloģijām un nenoliedzami arī uz politisko varu, iespējams risināt valdībām uzņemties līdzdalību, izmantojot akciju tirgus, tādējādi veicot uzraugošo lomu korporāciju darbībā.

Izmantotie avoti un literatūra

1. Calnitsky, D. (2018). If the Work Requirement is Strong: The Business Response to Basic Income Proposals in Canada and the US. *Canadian Journal of Sociology*, 43 (3), 291 - 315. Retrieved 13.01.2021 from <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=c7201752-8fc3-42a5-a561-1af95b2fcfd1%40sdc-v-sessmgr03>
2. Coote, A. (2018). Basic Income? It's Snake Oil. *The Political Quarterly*, 89 (4), 749 - 751. <https://doi.org/10.1111/1467-923X.12590>
3. Dowson, N. (2017). Plutocrats and paupers. *New Internationalist*, 507, 26 - 27. Retrieved 13.01.2021, from <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=20&sid=c7201752-8fc3-42a5-a561-1af95b2fcfd1%40sdc-v-sessmgr03>
4. Eiropas Savienība (2020). Beznosacījumu pamatienākumu ieviešana visā ES. https://europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2020/000003_lv, sk. 17.03.2021.
5. Fleischer, M. P, Hemel, D. (2020). The Architecture of a Basic Income. *The University of Chicago Law Review*, 87 (3), 625 - 710. Retrieved 13.01.2021, from <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=18&sid=c7201752-8fc3-42a5-a561-1af95b2fcfd1%40sdc-v-sessmgr03>
6. Hevlych, L., Hevlych, I., Dutova, N. (2020). Basic Income: Economy and Psychology. *Research Papers in Economics and Finance*, 4 (3), 27 – 35. <https://doi.org/10.18559/ref.2020.3.3>
7. Pérez Muñoz, C. (2018). Participation Income and the Provision of Socially Valuable Activities. *Political Quarterly*, 89 (2), 268 - 272. <https://doi.org/10.1111/1467-923X.12510>
8. Ståhl, C., MacEachen, E. (2020). Universal Basic Income as a Policy Response to Covid-19 and Precarious Employment: Potential Impacts on Rehabilitation and Return-to-Work. *Journal of Occupational Rehabilitation*, 31, 3 – 6. <https://doi.org/10.1007/s10926-020-09923-w>
9. Steiner, H. (2016). Compensation for Liberty Lost: Left libertarianism and Unconditional Basic Income. *Juncture*, 22 (4), 293 - 297. Retrieved 13.01.2021, from <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=1674b198-6204-4895-9e4e-ea58abd9bb99%40sdc-v-sessmgr02>
10. Widerquist, K., Santens, S. (2020). *United States and Basic Income & Covid. Basic Income Earth Network BIEN Conversations*. Retrieved 22.03.2021 from <https://www.youtube.com/watch?v=wMVhfSN-Rfs>

Summary

The main idea of the UBI is that all citizens of the country have access to at least a minimum amount of money, it envisages the distribution of resources among individuals in a certain society. Most authors have explained UBI as social support, social assistance with features - periodic, unconditional, individual, cash payment, universal. The most popular UBI financing solutions include taxing land, inherited property and bequests, robots, attracting funding from technology giants or reforming existing social programs.

It is considered and from existing experiments concluded that UBI has a positive economic and social impact. Advantages are also seen in the case of practical implementation, such as transparency and ease of application. Among scientists and academics, it is believed that UBI can be a solution to both - compensate for increasing job losses due to the development of AI and an answer to the challenges of the Covid-19 pandemic. Extraordinary or temporary UBI might be applied to the general public on a large scale in a Covid-19 crisis thereby reducing the negative socio-economic consequences of the crisis, positively affecting welfare indicators and creating excellent material for further research.

In general, in the current critical situation, UBI's advantages would outweigh its disadvantages, but these disadvantages are justified and serious: funding opportunities will continue to challenge national governments, loss of work motivation and unforeseen consequences of human behaviour, concentration of power and resources in the hands of a narrow group of people (developing AI, attracting financial resources from technology corporations). There are also unanswered questions - who will determine the rate, how long will pay? These questions remain open, but they are likely to be answered very soon.